

Phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản Việt Nam trong thời kỳ hội nhập hiện nay

ThS LÊ HỒNG QUANG

Học viện Báo chí và Tuyên truyền; Email: quangbctt@yahoo.com.vn

Nhận ngày 26 tháng 7 năm 2022; chấp nhận đăng tháng 9 năm 2022.

Tóm tắt: Việc hội nhập quốc tế hiện nay đang đặt ra cho các quốc gia, trong đó có Việt Nam, phải quan tâm, chú trọng đến phát triển nguồn nhân lực, đặc biệt là nhân lực chất lượng cao để phát triển đất nước. Ngành xuất bản là một ngành đặc thù có tính chuyên môn hóa cao, đòi hỏi nguồn nhân lực có trình độ và năng lực công tác tốt. Trước sự phát triển của công nghệ thông tin, công nghệ số hiện nay, vấn đề phát triển nguồn nhân lực đang đóng vai trò trung tâm. Ngành xuất bản cũng không nằm ngoài xu thế đó mà hơn nữa còn cần phải có chất lượng cao hơn nhiều ngành khác mới có thể đáp ứng được yêu cầu của sự phát triển. Bài viết phân tích những yếu tố ảnh hưởng và những giải pháp phát triển nguồn nhân lực xuất bản trong thời kỳ hội nhập ngày càng sâu, rộng.

Từ khóa: nguồn nhân lực; xuất bản; Việt Nam hội nhập.

Abstract: The current international integration is making countries, including Vietnam, pay attention and focus on developing human resources, especially high-quality human resources to develop the country. Publishing is a specialized industry with high specialization, requiring qualified human resources and good working capacity. With the development of information and digital technology today, the issue of human resource is playing a central role. Publishing industry is not an exception. Moreover, its human resources need to be of higher quality than many other industries to meet the requirements of development. The article analyzes the influencing factors and solutions to develop human resources of publishing industry in the context of deeper and broader integration.

Keywords: human resources; publishing; Vietnam integration.

1. Nguồn nhân lực ngành xuất bản và những yếu tố ảnh hưởng đến nguồn nhân lực ngành xuất bản ở Việt Nam hiện nay

Có rất nhiều định nghĩa và đánh giá khác nhau về nguồn nhân lực. “Nguồn nhân lực là thuật ngữ được sử dụng rộng rãi ở Việt Nam hiện nay. Nguồn nhân lực là một phạm trù kinh tế - xã hội bao gồm tất cả những người có khả năng lao động. Theo quan niệm của Liên Hiệp Quốc, đó là nguồn lực của con người về các chỉ số: số lượng, chất lượng và cơ cấu với tất cả các tiềm

năng và sức mạnh của nó trong quá trình phát triển kinh tế”⁽¹⁾. “Nguồn nhân lực của mỗi quốc gia là tổng thể những tiềm năng lao động của con người trong một thời kỳ nhất định bao gồm tổng hòa các tiềm năng về thể lực, trí lực và tâm lực của một bộ phận dân số có thể tham gia vào hoạt động kinh tế - xã hội đáp ứng cơ cấu lao động do nền kinh tế quy định”⁽²⁾. “Nguồn nhân lực của một tổ chức bao gồm tất cả những người lao động làm việc trong tổ chức đó, còn nhân lực được hiểu là nguồn lực của mỗi con người mà nguồn lực

này gồm có thể lực và trí lực”⁽³⁾. Nguồn nhân lực xuất bản là những người có thể tham gia vào quá trình lao động trong quy trình xuất bản bao gồm: biên tập, số hóa, in và phát hành⁽⁴⁾.

Nguồn nhân lực có vai trò hết sức quan trọng đối với sự phát triển của mỗi quốc gia, dân tộc. Các yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản ở Việt Nam hiện nay:

Một là, chính sách xuất bản của Nhà nước. Đó là những chính sách nhằm phát triển con người, phát triển nguồn nhân lực nói chung và ngành xuất bản nói riêng. Trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay, chiến lược phát triển nguồn nhân lực đáp ứng chuỗi giá trị toàn cầu trong xu thế các tập đoàn đa quốc gia ảnh hưởng ngày càng lớn đối với Việt Nam. Xuất bản hiện nay đang được xem là ngành đặc thù, Đảng lãnh đạo trực tiếp về chính trị, tư tưởng, Nhà nước độc quyền quản lý, không có sự tham gia quản lý hay cổ phần hóa của tổ chức ngoài nước. Trong tình hình hiện nay cần phải sửa đổi quan điểm này để tận dụng được mọi nguồn lực, đặc biệt là nguồn xã hội hóa. Bên cạnh đó, luật kinh doanh, luật xuất bản cũng có tác động rất lớn đến nguồn nhân lực ngành xuất bản. Vấn đề cấm tư nhân hóa, cổ phần hóa có yếu tố ngoài nước hiện nay đang là một trong những rào cản về hội nhập, trong đó có hội nhập về nguồn nhân lực ngành xuất bản.

Hai là, yếu tố xã hội. Trong những năm gần đây, trước yêu cầu phát triển của nền kinh tế, nước ta đã hội nhập và phát triển bởi các hiệp định FTA, các hiệp định song phương giữa Việt Nam và các nước trong khu vực và trên thế giới. Những hiệp định đó thường có những điều khoản về lao động và nguồn nhân lực. Điều này tác động đến phát triển nguồn nhân lực của Việt Nam trong đó có nguồn nhân lực xuất bản; tác động đến quy mô nguồn nhân lực, làm thay đổi cơ cấu nhân lực trong nước và các ngành nghề trong nước. Mặt khác, vấn đề đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực cho phù hợp với yêu cầu thực tiễn của hội nhập đang là vấn đề đặt ra cần có sự tháo gỡ. Các công ty nước ngoài đầu tư vào Việt Nam, đặc biệt là

ngành xuất bản sẽ có thể gặp khó khăn do nhiều yếu tố khách quan và chủ quan mang lại.

Hội nhập và giao lưu văn hóa trong bối cảnh toàn cầu hóa hiện nay đã tác động rất lớn đến ngôn ngữ, nghệ thuật và giáo dục đào tạo, vì vậy đòi hỏi phải nâng cao nhu cầu về đọc sách, nghiên cứu trên hệ đa ngôn ngữ và tác động rất lớn đến nhu cầu xuất bản. Điều đó dẫn đến yêu cầu về nguồn nhân lực phục vụ các nhu cầu đó. Bên cạnh đó, giáo dục luôn là một nhu cầu lớn, là một thị trường lớn đối với xuất bản. Ngoài những chính sách lớn đối với ngành giáo dục như Nghị quyết 29-NQ/TW về “đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo” trong đó vấn đề đổi mới, thay sách giáo khoa liên tục cho phù hợp với sự phát triển cũng là yếu tố tác động rất lớn đến ngành xuất bản. Mặt khác, sự hội nhập ngày càng sâu rộng đòi hỏi phải mở rộng thị trường, mở rộng tính năng của tài liệu do sự phát triển của công nghệ số và Internet đã đòi hỏi một nguồn nhân lực đảm bảo về số lượng và chất lượng ngày càng cao, phù hợp với yêu cầu của thời đại.

Khoa học và công nghệ đang phát triển như vũ bão đã tác động rất lớn đến nguồn nhân lực xuất bản. Sự phát triển của công nghệ số, công nghệ thông tin ảnh hưởng đến việc đổi mới sản phẩm xuất bản và những cách thức kinh doanh sản phẩm công nghệ số đang tác động trực tiếp đến nguồn nhân lực. Tự động hóa thời kỳ bùng nổ công nghệ số, công nghệ 4.0 đặt ra nhiều vấn đề tác động đến cơ cấu nguồn nhân lực ngành xuất bản.

Ba là, yếu tố tự nhiên: là các yếu tố ít chịu sự tác động của con người như vật lý, hóa học, sinh học, môi trường, khí hậu, địa lý... trong xuất bản chịu sự tác động của tự nhiên đó là nguyên liệu về giấy với diện tích rừng ngày càng bị thu hẹp đã tác động không nhỏ đến nguyên liệu giấy bởi nguyên liệu chính của ngành xuất bản cho đến thời điểm hiện tại chủ đạo vẫn là giấy.

Bốn là, yếu tố chủ quan do chính mỗi nhà xuất bản hay tổ chức xuất bản tạo ra. Mặt khác còn là do chính bản thân nguồn nhân lực có thể đáp ứng

được yêu cầu công việc hay không.

Có thể thấy rằng, xuất bản là một trong những lĩnh vực chịu sự lãnh đạo trực tiếp của Đảng, là công cụ tuyên truyền đường lối của Đảng, chính sách của Nhà nước đến với công chúng. Chỉ thị số 42-CT/TW của Ban Bí thư Trung ương Đảng ngày 25.8.2004 đã chỉ rõ vị trí, vai trò của ngành xuất bản là một trong những hoạt động của lĩnh vực văn hóa - tư tưởng sắc bén của Đảng và Nhà nước. Chính vì vậy, Đảng sẽ dành nhiều sự quan tâm hơn nữa đến ngành xuất bản trong thời gian tới.

Trong thời kỳ cách mạng 4.0 hiện nay, vấn đề phát triển nguồn nhân lực đang được Đảng và Nhà nước ta hết sức quan tâm. Vấn đề đang được quan tâm là chuyển đổi từ xuất bản truyền thống sang xuất bản số hóa ở nước ta, từ xuất bản giấy truyền thống sang Internet đã đặt ra nhiều thách thức đối với nguồn nhân lực trong ngành xuất bản, do đó ngành xuất bản cần phải chuẩn bị tốt nguồn nhân lực để phát triển. Một mặt kích thích sự chuyển đổi, tư duy của nguồn nhân lực, mặt khác những người công tác trong ngành xuất bản cần phát huy tính sáng tạo để trở thành những nhà truyền thông chuyên nghiệp, đáp ứng yêu cầu của thời kỳ 4.0.

2. Một số giải pháp phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản ở Việt Nam trước xu thế hội nhập

Trong những năm vừa qua, cùng với sự phát triển đất nước, ngành xuất bản đã có nhiều thành tựu quan trọng, đóng góp rất lớn cho sự phát triển đất nước, tuy nhiên vẫn còn nhiều khó khăn, vướng mắc cần tháo gỡ. Chính vì vậy, cần phải có những giải pháp nhằm phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản hiện nay, cụ thể:

Thứ nhất, cần nhận thức đúng về vị trí, vai trò của ngành xuất bản đối với sự nghiệp phát triển đất nước. Xuất bản vừa có vai trò to lớn về tư tưởng, chính trị, văn hóa cũng đồng thời có vai trò rất lớn đóng góp vào lĩnh vực kinh tế của Việt Nam hiện nay.

Thứ hai, cần nhận thức đúng đắn về vai trò

của nguồn nhân lực ngành xuất bản trong quá trình hội nhập và phát triển ngành xuất bản. Trong quá trình hội nhập, con người luôn là yếu tố quan trọng nhất, có vai trò quyết định đến sự phát triển. Bên cạnh đó, hợp tác quốc tế về phát triển thị trường, nội dung và sản phẩm xuất bản đã tạo ra môi trường cạnh tranh và thị trường lao động rất lớn. Thông qua thị trường lao động thì chất lượng nguồn nhân lực ngành xuất bản cũng ngày càng được nâng cao hơn. Số lượng nguồn nhân lực được dự báo chính xác hơn so với nhu cầu thị trường. Mặt khác, hợp tác quốc tế trong lĩnh vực lao động, việc làm của ngành xuất bản là con đường ngắn nhất để nguồn nhân lực phát triển cả về năng lực và đạo đức nghề nghiệp.

Thứ ba, tăng cường quán triệt sự lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng đến các nhà xuất bản để ngành xuất bản đi đúng với định hướng xã hội chủ nghĩa; Đảng cần phải lãnh đạo tuyệt đối và toàn diện với ngành xuất bản trong quá trình hội nhập và phát triển hiện nay.

Thứ tư, phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản theo quy luật của thị trường nhằm nâng cao năng suất lao động gắn với việc phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa hiện nay.

Thứ năm, cần xây dựng chiến lược phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản gắn với từng thời kỳ, từng giai đoạn phát triển của ngành và của đất nước, cần phải dựa trên quan điểm lịch sử - cụ thể trong xây dựng chiến lược phát triển.

Thứ sáu, cần hoàn thiện chính sách, luật về xuất bản theo hướng phù hợp với yêu cầu của thời đại mới, phù hợp với luật pháp quốc tế. Trước bối cảnh hội nhập quốc tế cùng với sự phát triển của công nghệ số đã trở thành nhu cầu tất yếu đặt ra cho ngành xuất bản, pháp luật và chính sách về xuất bản cũng cần có sự điều chỉnh cho phù hợp với tình hình Việt Nam và luật pháp quốc tế.

Thứ bảy, cần có những bước đột phá trong phát triển nguồn nhân lực như thu hút nhân tài, chuyển giao khoa học công nghệ và phát triển thị trường ngành xuất bản. Cùng với quá trình hội

nhập là sự chuyển giao công nghệ số đã đặt ra yêu cầu lớn về kỹ năng cho nguồn nhân lực. Sách điện tử và sản phẩm kỹ thuật số đang là hướng phát triển mới của ngành xuất bản cùng với sự phát triển của công nghệ thông tin, Internet đã làm thay đổi về cơ bản bộ mặt của thị trường xuất bản. Để có thể đáp ứng yêu cầu mới đó thì cần phải có công nghệ và nguồn nhân lực của công nghệ mới này. Cần phải có những chính sách nhằm thu hút nhân tài đóng góp vào nguồn nhân lực của ngành xuất bản đảm bảo yêu cầu đặt ra trong giai đoạn hiện nay. Đào tạo nguồn nhân lực quản lý gắn với hội nhập và xuất bản số. Cần có những chính sách của quốc gia, của doanh nghiệp trong việc phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản. Nâng cao chất lượng đội ngũ lãnh đạo, quản lý ngành xuất bản, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ mới của ngành.

Thứ tám, cần xây dựng vị trí việc làm, từ đó làm cơ sở để tuyển dụng, bổ nhiệm cán bộ lãnh đạo quản lý và tuyển dụng lao động công tác trong ngành xuất bản, trên cơ sở nhu cầu thực tiễn của cơ quan, đơn vị và tính chất công việc. Đối với công tác quy hoạch, cần phải xác định trước nhu cầu về nguồn nhân lực chất lượng cao, từ đó có sự đầu tư đúng mức, hợp lý để đào tạo, bồi dưỡng cán bộ lãnh đạo quản lý, mang lại hiệu quả thiết thực cho sự phát triển của ngành xuất bản. Nếu công tác quy hoạch có nhiều bất cập sẽ ảnh hưởng rất lớn đến chất lượng nguồn nhân lực, gây ra những ảnh hưởng xấu đến nhân lực công tác trong ngành xuất bản. Bên cạnh đó, cần đổi mới chương trình đào tạo, bồi dưỡng đáp ứng chất lượng nguồn nhân lực theo tiêu chí hội nhập quốc tế, nguồn nhân lực có chất lượng quốc tế và khu vực, có đạo đức và có năng lực.

Thứ chín, cần đổi mới chính sách của ngành xuất bản trước sự thay đổi của thực tiễn, quản lý nguồn nhân lực theo hướng hiện đại, quản lý theo mức độ hoàn thành công việc thay cho quản lý theo thời gian làm việc, từ đó sẽ tạo tâm lý thoải mái cho người lao động. Bên cạnh đó, sự phát triển công nghệ thông tin giúp cho việc giao lưu, hợp tác trực tuyến và rất nhiều công việc khác như

phát hành, in có thể kinh doanh trên mạng. Khai thác phát triển thị trường, truyền thông, marketing đều sử dụng công cụ Internet và đây cũng đang trở thành xu thế mới trong giai đoạn hiện nay và trong tương lai.

Thứ mười, nâng cao vai trò của công tác tổ chức, hoạch định nguồn nhân lực theo hướng tinh gọn, hiệu quả. Tổ chức theo mô hình cổ phần hóa để gắn người lao động với công việc, thúc đẩy sức sáng tạo và năng lực của người lao động. Môi trường làm việc cần có sự hòa hợp, bình đẳng, có tinh thần xây dựng và phát triển tổ chức.

3. Kết luận

Hội nhập quốc tế đóng vai trò quan trọng đối với sự phát triển của mỗi quốc gia, dân tộc, là động lực cho các ngành, nghề phát triển mạnh mẽ trong đó có ngành xuất bản. Hiện nay, để đáp ứng được yêu cầu của thời kỳ mới với sự bùng nổ của công nghệ thông tin, công nghệ số thì cần phải phát triển chất lượng nguồn nhân lực, tạo tiền đề cho sự phát triển của ngành. Có rất nhiều yếu tố ảnh hưởng đến sự phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản có cả yếu tố khách quan, chủ quan cùng những đòi hỏi của thời đại. Đây là tiền đề để đưa ra những giải pháp căn bản nhằm nâng cao chất lượng nguồn nhân lực ngành xuất bản trong thời gian tới, đáp ứng yêu cầu của thực tiễn đất nước, đóng vai trò quan trọng đối với sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước./.

(1), (2) Nguyễn Thị Lan Hương (2005), *Đổi mới kế hoạch hóa nguồn nhân lực trong điều kiện chuyển sang nền kinh tế thị trường*, Luận án Tiến sĩ kinh tế, Trường Đại học Kinh tế Quốc dân, tr. 20, 21.

(3) Nguyễn Văn Diễm, Nguyễn Ngọc Quân (2006), *Giáo trình quản trị nhân lực*, Nhà xuất bản lao động - xã hội, tr. 8.

(4) Hoàng Xuân Vinh (2020), *Phát triển nguồn nhân lực ngành xuất bản Việt Nam trong xu thế hội nhập*, Luận án Tiến sĩ Quản lý kinh tế, Viện Hàn lâm KHXH Việt Nam, tr. 40.